

The Effects of Resilience Enhancing Program on Psychological Well-Being among Nursing Students

Thanapol Bundasak *
Saovaluk Tantisuwichong **
Narumol Jangasem ***
Supansa Kwansomkid ****
Thanyaporn Bualuang *****

Objective: This study aimed to test the effects of a resilience-enhancing program on psychological well-being among nursing students.

Materials and methods: The sample of this quasi-experimental research consisted of 62 first-year nursing students in Boromarajonani College of Nursing, Phra-Phutthabat, who met the inclusion criteria. They were randomly selected and were equally divided into an experimental group (n=31) and a control group (n=31). The research instruments included the demographic data form, the psychological well-being inventory, and the Resilience Enhancing Program. The data collection was conducted from May to August, 2022. Descriptive statistics, independent *t*-test, two-way repeated measure ANOVA, and multiple comparisons by Bonferroni were employed to analyze the data.

Results: The results revealed that the experimental group had statistically significantly higher mean scores of psychological well-being than the control group at the posttest ($p < .01$) and one-month follow-up period ($p < .001$). Within the experimental group, mean scores of psychological well-being at the pretest, posttest, and one-month follow-up period were significantly different ($p < .001$).

Conclusions: The resilience-enhancing program was effective at increasing the psychological well-being of nursing students.

Keywords: Resilience-enhancing program, Psychological well-being, Nursing students
Academic Psychiatry and Psychology Journal (APPJ) 2023:39(2):60-74.

Received : January 4, 2023

Revised : February 13, 2023

Accepted : May 2, 2023

* M.N.S., Lecturer, Boromarajonani College of Nursing Phra-Phutthabat, Faculty of Nursing, Praboromarajachanok Institute. E-mail: teacherdream27@gmail.com

** M.Ed., Lecturer, Boromarajonani College of Nursing Phra-Phutthabat, Faculty of Nursing, Praboromarajachanok Institute. E-mail: amsaoluk@gmail.com

*** M.Ed., Lecturer, Boromarajonani College of Nursing Phra-Phutthabat, Faculty of Nursing, Praboromarajachanok Institute. E-mail: 251026@bcnpb.ac.th

**** M.N.S., Register Nurse, Boromarajonani College of Nursing Phra-Phutthabat, Faculty of Nursing, Praboromarajachanok Institute. E-mail: praewnaka432@gmail.com

***** M.N.S., Register Nurse, Phrapokkiao Nursing College, Chanthaburi, Faculty of Nursing, Praboromarajachanok Institute. E-mail: thanyaporn@pnc.ac.th

ผลของโปรแกรมการเสริมสร้างความแข็งแกร่งในชีวิตต่อสุขภาวะทางจิตใจ ของนักศึกษาพยาบาล

ธนพล บรรดาศักดิ์*
เสาวลักษณ์ ตันติสุขวิงษ์**
นฤมล จันทระเกษม***
สุพรรณษา ขวัญสมคิด****
ธัญพร บัวเหลือง*****

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์: เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการเสริมสร้างความแข็งแกร่งในชีวิตต่อสุขภาวะทางจิตใจของนักศึกษาพยาบาล

วัสดุและวิธีการ: กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยแบบกึ่งทดลองนี้เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี พระพุทธบาท ที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ จำนวน 62 คน สุ่มอย่างง่ายเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 31 คน เครื่องมือวิจัยประกอบด้วยแบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล แบบประเมินสุขภาวะทางจิตใจ และโปรแกรมการเสริมสร้างความแข็งแกร่งในชีวิต ดำเนินการทดลองระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2565 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา การทดสอบค่าที่ การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ และทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีบอนเฟอร์โรนี

ผลการศึกษา: กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยสุขภาวะทางจิตใจสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งในระยะหลังการทดลอง ($p < .01$) และระยะติดตามผล 1 เดือน ($p < .001$) และในกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยสุขภาวะทางจิตใจในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล 1 เดือนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$)

สรุป: โปรแกรมการเสริมสร้างความแข็งแกร่งในชีวิตสามารถเสริมสร้างสุขภาวะจิตใจของนักศึกษาพยาบาลได้

คำสำคัญ: โปรแกรมการเสริมสร้างความแข็งแกร่งในชีวิต, สุขภาวะทางจิตใจ, นักศึกษาพยาบาล

* พย.ม., อาจารย์, วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีพระพุทธบาท คณะพยาบาลศาสตร์
สถาบันพระบรมราชชนก. อีเมล: teacherdream27@gmail.com

** กศ.ม., อาจารย์, วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีพระพุทธบาท คณะพยาบาลศาสตร์
สถาบันพระบรมราชชนก. อีเมล: amsaoluk@gmail.com

*** กศ.ม., อาจารย์, วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีพระพุทธบาท คณะพยาบาลศาสตร์
สถาบันพระบรมราชชนก. อีเมล: 251026@bcnpb.ac.th

**** พย.ม., พยาบาลวิชาชีพ, วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีพระพุทธบาท คณะพยาบาลศาสตร์
สถาบันพระบรมราชชนก. อีเมล: praewnaka432@gmail.com

***** พย.ม., พยาบาลวิชาชีพ, วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี คณะพยาบาลศาสตร์
สถาบันพระบรมราชชนก. อีเมล: thanyaporn@pnc.ac.th

บทนำ (Introduction)

นักศึกษาพยาบาลเป็นกลุ่มวัยรุ่นในสถานศึกษาที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวทั้งในด้านพัฒนาการตามวัยและการเรียนการสอนในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาวะทางจิตใจ โดยเฉพาะนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ซึ่งเป็นนักศึกษาชั้นปีแรก คู่ขนานกับการใช้ชีวิตอยู่กับครอบครัว ส่วนใหญ่เมื่อมาศึกษาในวิชาชีพพยาบาลของสถาบันพระบรมราชชนก ต้องมาอยู่ร่วมกันในหอพักวิทยาลัยพยาบาล ต้องมีการปรับตัวในด้านการใช้ชีวิตร่วมกับเพื่อนและรุ่นพี่ในหอพัก ตลอดจนรูปแบบการเรียนการสอนวิชาชีพพยาบาลที่ต้องใช้เวลาในการเตรียมความรู้และศึกษาค้นคว้าตำราวิชาการค่อนข้างมาก รวมทั้งต้องเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ทางสังคมของวิทยาลัย ส่งผลกระทบต่อภาวะสุขภาพจิตของนักศึกษาพยาบาลได้¹ ตลอดจนการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์โควิด 19 ที่ต้องเรียนออนไลน์ การเว้นระยะห่างทางสังคมที่ไม่สามารถทำกิจกรรม หรือพูดคุยกันได้เหมือนเดิม² และความกลัวการติดเชื้อโควิด 19 ยังส่งผลกระทบต่อสุขภาวะทางจิตใจของนักศึกษาพยาบาลได้^{3,4} ซึ่งหากนักศึกษาที่ปรับตัวไม่ได้จะเกิดความเครียดในการเรียน และส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำลง⁵ โดยในปีการศึกษา 2564 พบว่า มีนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ลาออกกลางคันระหว่างที่กำลังศึกษาจำนวน 2 คน และมีปัญหาสุขภาพจิตจำนวน 5 ราย โดยมีสาเหตุจากการปรับตัวไม่ได้

อย่างไรก็ตามท่ามกลางการปรับตัวและการเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ที่ทำให้นักศึกษาพยาบาลเกิดปัญหาสุขภาพจิต พบว่า มีนักศึกษาพยาบาลกลุ่มหนึ่งที่ยังสามารถปรับตัวและดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขโดยไม่เกิดปัญหาสุขภาพจิต ความสามารถนี้แสดงให้เห็นถึงการที่นักศึกษาพยาบาลมีสุขภาวะทางจิตใจที่ดี ซึ่งสุขภาวะทางจิตใจ (psychological well-being) เป็นคุณลักษณะเชิงบวกทางจิตใจในการดำเนินชีวิตของบุคคล เป็นสภาวะที่บุคคลมีความพึงพอใจในชีวิต มีอารมณ์ทางบวกทำให้เกิดความสมดุลทางจิตใจ เกิดสัมพันธภาพที่ดี สามารถปรับตัวและดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข⁶ ประกอบด้วย 6 ด้าน ดังนี้ 1) การยอมรับตนเอง (self-acceptance) เป็นการมีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง เข้าใจและยอมรับลักษณะต่างๆ ของตนเองทั้งด้านบวกและด้านลบ มีความรู้สึกที่ดีต่ออดีตของตนเอง 2) ความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่น (positive relation with others) เป็นความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น มีความเข้าใจและเห็นใจผู้อื่น และได้รับความไว้วางใจจากผู้อื่น 3) ความเป็นอิสระ (autonomy) หรือความเป็นตัวของตัวเอง เป็นความสามารถในการตัดสินใจและเชื่อมั่นในการตัดสินใจของตนเอง สามารถประเมินตนเองได้ตามจริง รวมทั้งยอมรับความคาดหวังและการประเมินของผู้อื่นได้ 4) การจัดการสิ่งแวดล้อม (environmental mastery) เป็นความสามารถของบุคคลในการจัดการกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว สามารถเลือกสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับความต้องการของตนเอง 5) การมีเป้าหมายในชีวิต (purpose in life) เป็นการมีเป้าหมายในการดำเนินชีวิต มองเห็นคุณค่าและความหมายของชีวิตที่ผ่านมา รวมทั้งมีความเชื่อทางบวกที่เป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจ และ 6) การเจริญเติบโตเฉพาะบุคคล (personal growth) หรือการมีความงอกงามในตนเอง เป็นความต้องการที่จะพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เห็นโอกาสในการปรับปรุงพฤติกรรมตนเองตลอดเวลา เปิดรับประสบการณ์ใหม่ๆ และรับรู้ถึงศักยภาพที่ตนเองมี⁶

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมาพบว่า บุคคลมีสุขภาวะทางจิตใจที่ดีจะมีความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถคิดและตัดสินใจด้วยตนเอง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง ยอมรับตนเองในด้านดีและด้านไม่ดีได้ ดำเนินชีวิตได้อย่างมีเป้าหมาย สามารถพัฒนาตนเองเพื่อไปถึงเป้าหมาย

สามารถสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่น มีความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เป็นที่ไว้วางใจของผู้อื่น รวมถึงการมีความสามารถในการจัดการกับปัญหาและอุปสรรคได้ดี สามารถใช้ประโยชน์จากสิ่งรอบข้างได้ดี โดยบุคคลจะเปิดรับประสบการณ์ใหม่ๆ เรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง แตกต่างจากบุคคลที่มีสุขภาวะทางจิตใจที่ไม่ดี มักจะขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่สามารถคิดหรือตัดสินใจได้ด้วยตนเอง มีความวิตกกังวล ต้องการพึ่งพาผู้อื่นเสมอ มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อตนเอง ไม่มีเป้าหมายในการดำเนินชีวิต มองไม่เห็นถึงโอกาสในการพัฒนาตนเอง รวมถึงการขาดความสามารถในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ความเครียดและใช้ประโยชน์จากแหล่งช่วยเหลือต่างๆ ได้ เกิดความเบื่อหน่ายในชีวิต หมุดกำลังใจในการพัฒนาตนเอง ทำให้ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองลดลง นำไปสู่การเกิดปัญหาสุขภาพจิต เช่นเดียวกับนักศึกษาพยาบาลที่มีสุขภาวะทางจิตใจที่ดี จะช่วยให้นักศึกษาสามารถปรับตัวและยอมรับตนได้ พร้อมทั้งจะเรียนรู้สิ่งใหม่เพื่อการพัฒนาตนเอง มีเป้าหมายในการเรียนและการใช้ชีวิต สามารถจัดการกับความเครียดและอารมณ์ทางลบอื่นๆ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคที่ผ่านเข้ามาในชีวิตได้เป็นอย่างดี สามารถค้นหาแหล่งสนับสนุนทางสังคมที่คอยให้ความช่วยเหลือเมื่อเกิดปัญหาได้ อีกทั้งการมีสุขภาวะทางจิตใจที่ดีจะช่วยหล่อหลอมให้นักศึกษาพยาบาลดูแลผู้รับบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ และเติบโตเป็นพยาบาลวิชาชีพที่มีสุขภาพกายและจิตใจที่ดี⁷ แต่หากนักศึกษาพยาบาลมีสุขภาวะทางจิตใจที่ไม่ดี จะไม่สามารถอดทนต่อเหตุการณ์ความเครียดหรือสถานการณ์ที่กดดันได้ ส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติงานเชิงวิชาการ ภาวะสุขภาพทางกาย และคุณภาพชีวิตของนักศึกษาพยาบาล จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า นักศึกษาพยาบาลประเทศไทยและต่างประเทศมีสุขภาวะทางจิตใจที่ไม่ดี โดยมีความเครียด ความวิตกกังวล และภาวะซึมเศร้าอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับสูง^{7,8,9,10} ดังนั้นการเสริมสร้างสุขภาวะทางจิตใจให้กับนักศึกษาพยาบาลจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะสุขภาวะทางจิตใจที่ดีจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักศึกษามีสุขภาพจิตที่ดี และป้องกันการเกิดปัญหาทางสุขภาพจิต เช่น ความเครียด ความวิตกกังวล และภาวะซึมเศร้า อันนำไปสู่การเป็นพยาบาลวิชาชีพที่มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ พร้อมทั้งจะดูแลผู้รับบริการด้วยความเอื้ออาทร ดังนั้นนักศึกษาพยาบาลจึงควรได้รับการเสริมสร้างสุขภาวะทางจิตใจ

จากการศึกษาพบว่ามีหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสุขภาวะทางจิตใจของนักศึกษาพยาบาล แต่ปัจจัยหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษาพยาบาลและเป็นตัวทำนายสุขภาวะทางจิตใจที่ดีที่สุด คือ ความแข็งแกร่งในชีวิต¹¹ ซึ่งเป็นความสามารถของบุคคลในการเผชิญปัญหาท่ามกลางเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความเครียด อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ส่งผลให้บุคคลพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้อย่างมีความสุข¹² ซึ่ง Grotberg ได้แบ่งโครงสร้างของความแข็งแกร่งในชีวิตออกเป็น 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ ฉันมี (I have) หมายถึง การมีแหล่งสนับสนุนภายนอกที่ส่งเสริมให้เกิดความแข็งแกร่งในชีวิต เช่น ครอบครัว เพื่อน ครู เป็นต้น ฉันเป็นคนที่ (I am) หมายถึง ความเข้มแข็งภายในของบุคคล เช่น มีความภูมิใจในตนเอง มีความรับผิดชอบในสิ่งที่ตนเองกระทำ มีพื้นที่อารมณ์ดี เป็นต้น และฉันสามารถ (I can) เป็นปัจจัยด้านทักษะในการจัดการแก้ไขปัญหา และสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่านักศึกษาพยาบาลมีความแข็งแกร่งในชีวิตในระดับปานกลาง^{10,13,14} ซึ่งหากนักศึกษามีความแข็งแกร่งในชีวิตสูง จะสามารถตั้งศักยภาพของตนเองดังกล่าวมาใช้แก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสามารถในการใช้ชีวิตและมีทักษะในการเผชิญปัญหาที่ดี¹² ส่งผลให้มีความเครียด

ลดลง และมีสุขภาวะทางจิตใจที่ดีขึ้น^{10,11,14,15} ดังนั้นการเสริมสร้างความแข็งแกร่งในชีวิตจึงเป็นสิ่งที่จะช่วยให้นักศึกษาปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ที่กดดันได้เป็นอย่างดี มีทักษะในการแก้ไขปัญหา ทำให้มีความเครียด และภาวะซึมเศร้าลดลง นำไปสู่สุขภาวะทางจิตใจที่ดีขึ้น

การศึกษาที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่านักศึกษาพยาบาลมีสุขภาวะทางจิตใจที่ไม่ดี ส่งผลกระทบต่อตัวนักศึกษา เช่น ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ต้องพึ่งพาผู้อื่น ไม่มีเป้าหมายในชีวิต ทำให้ความรู้สึกลดคุณค่าในตนเองลดลง และเกิดปัญหาสุขภาพจิตตามมา โดยมีความเครียด ความวิตกกังวล และภาวะซึมเศร้าในระดับสูง ทำให้นักศึกษามีความสุขในการเรียนรู้ลดลง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำลง จนนักศึกษบางคนต้องพักการเรียนกลางคัน หรือลาออกจากการเรียน ในขณะที่นักศึกษาที่มีสุขภาวะทางจิตใจที่ดีจะสามารถยอมรับนับถือตนเอง มีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น คิดและตัดสินใจด้วยตนเอง ปรับตัวได้ดี แก้ไขปัญหาได้ดี มีเป้าหมายในชีวิต เรียนรู้ที่จะพัฒนาตนเองอยู่เสมอ⁶ อีกทั้งการมีสุขภาวะทางจิตใจที่ดีจะช่วยหล่อหลอมให้นักศึกษาพยาบาลเติบโตเป็นพยาบาลวิชาชีพที่มีสุขภาพกายและจิตใจที่ดีในอนาคต⁷ อย่างไรก็ตามปัจจุบันยังไม่พบการศึกษาเกี่ยวกับการเสริมสร้างสุขภาวะทางจิตใจของนักศึกษาพยาบาล ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการเสริมสร้างสุขภาวะทางจิตใจเพิ่มขึ้น เพื่อให้ นักศึกษาพยาบาลมีการปรับตัวที่ดี มีจิตใจที่เข้มแข็ง และเรียนพยาบาลได้อย่างมีความสุข โดยความแข็งแกร่งในชีวิตเป็นปัจจัยที่สามารถทำนายสุขภาวะทางจิตใจนักศึกษาพยาบาลได้ดีที่สุด¹¹

ผู้วิจัยจึงศึกษาผลของโปรแกรมการเสริมสร้างความแข็งแกร่งในชีวิตต่อสุขภาวะทางจิตใจของนักศึกษาพยาบาล เพื่อเสริมสร้างสุขภาวะทางจิตใจให้กับนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 ซึ่งเป็นนักศึกษาชั้นปีแรก ในการป้องกันปัญหาสุขภาพจิตต่างๆ ที่อาจเกิดในระดับชั้นปีที่สูงขึ้น อันเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษาในการก้าวเข้าสู่วิชาชีพพยาบาลด้วยการมีสุขภาวะทางจิตใจที่ดีต่อไป

วัตถุประสงค์(Objective)

1. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยสุขภาวะทางจิตใจในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผล 1 เดือน ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
2. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยสุขภาวะทางจิตใจในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล 1 เดือน ในกลุ่มทดลอง

วัสดุและวิธีการ (Materials and methods):

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (quasi-experimental Research) ศึกษา 2 กลุ่ม วัดก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล 1 เดือน (two groups pre-test, post-test and follow-up design) เก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2565

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร เป็นนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พระพุทธบาท ปีการศึกษา 2564 จำนวน 110 คน

กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พระพุทธบาท ปีการศึกษา 2564 ที่ไม่มีปัญหาสุขภาพจิตรุนแรงจนไม่สามารถเข้าร่วมการวิจัยต่อได้ เช่น ความเครียด และภาวะซึมเศร้า และเข้าร่วมกระบวนการวิจัยครบขั้นตอน ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามหลักการ Power analysis¹⁶ ด้วยโปรแกรม G*Power3¹⁷ โดยกำหนดความคลาดเคลื่อนของการสุ่ม

(ระดับ alpha) ที่ 0.05 ขนาดของอิทธิพล (power) ที่ 0.80 และอิทธิพลของการทดลอง (effect size) ขนาดกลางของสถิติ ANOVA เท่ากับ 0.25¹⁶ ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างกลุ่มละ 28 คน และเพื่อป้องกันการสูญหายของตัวอย่าง ผู้วิจัยจึงเพิ่มขนาดตัวอย่างต่อกลุ่มอีกร้อยละ 10 ได้ขนาดตัวอย่างกลุ่มละ 31 คน ดังนั้นการศึกษานี้จึงใช้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 62 คน โดยเป็นกลุ่มทดลองจำนวน 31 คน และกลุ่มควบคุมจำนวน 31 คน ใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์เข้าร่วมงานวิจัยด้วยการสุ่มอย่างง่ายให้ได้ 62 คน หลังจากนั้นสุ่มกลุ่มตัวอย่างเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยมีการจับคู่ (matched pair) เพื่อให้มีความคล้ายคลึงในด้านเพศ อายุ ภูมิภาค และสถานภาพครอบครัว จนครบ 31 คู่

เครื่องมือการวิจัย แบ่งเป็น 2 ส่วน มีรายละเอียดดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล และแบบสอบถามสุขภาวะทางจิตใจ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ภูมิภาคของนักศึกษา และสถานภาพครอบครัว

1.2 แบบสอบถามสุขภาวะทางจิตใจ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามสุขภาวะทางจิตใจของพัชรพร ปฏิภรณ์¹⁸ ที่พัฒนาขึ้นตามกรอบแนวคิดสุขภาวะทางจิตใจของ Ryff & Keyes⁶ ประกอบด้วยข้อคำถามด้านบวก รวม 54 ข้อ จำแนกเป็นองค์ประกอบของสุขภาวะทางจิตใจ 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการยอมรับตนเอง จำนวน 8 ข้อ ได้แก่ ข้อ 1-8 ด้านความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่น จำนวน 7 ข้อ ได้แก่ ข้อ 9-15 ด้านความเป็นอิสระ จำนวน 11 ข้อ ได้แก่ ข้อ 16-26 ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม จำนวน 7 ข้อ ได้แก่ ข้อ 27-33 ด้านการมีเป้าหมายในชีวิต จำนวน 9 ข้อ ได้แก่ ข้อ 34-42 และด้านการเติบโตเฉพาะบุคคล จำนวน 12 ข้อ ได้แก่ ข้อ 43-54 ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยให้คะแนน 1-5 คะแนน โดยคะแนน 5 หมายถึง เป็นจริงมากที่สุด และคะแนน 1 หมายถึง เป็นจริงน้อยที่สุด แปลผลโดยการรวมคะแนนของแบบสอบถามทุกข้อ มีค่าตั้งแต่ 54-270 คะแนน ค่าคะแนนที่สูงแสดงถึงนักศึกษามีสุขภาวะทางจิตใจสูง นำไปทดลองใช้กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน โดยให้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96

2. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ โปรแกรมการเสริมสร้างความแข็งแกร่งในชีวิต ผู้วิจัยพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างความแข็งแกร่งในชีวิตตามแนวคิดของ Grotberg โดยมีวัตถุประสงค์ให้นักศึกษาสามารถยืดหยุ่น ผ่านพ้นเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความยุ่งยากใจหรือความเครียด อันนำไปสู่การมีสุขภาวะจิตที่ดี ผ่านการตรวจสอบเนื้อหาและภาษาจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน มีค่าความคิดเห็นที่สอดคล้องของผู้ทรงคุณวุฒิ (inter-rater opinion) เท่ากับ 0.99 โดยโปรแกรมประกอบด้วยกิจกรรมกลุ่มจำนวน 8 ครั้ง แต่ละครั้งใช้เวลา 60-90 นาที สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ในวันจันทร์ และวันพุธ เวลา 18.30-20.00 น. ใช้ระยะเวลาในการทดลองทั้งสิ้น 4 สัปดาห์ติดต่อกัน โดยในแต่ละครั้งจะใช้กระบวนการกลุ่มให้เกิดการเรียนรู้ ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 “รู้จักฉัน รู้จักเธอ” มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดี และสร้างความไว้วางใจระหว่างผู้วิจัยและสมาชิกกลุ่ม และสมาชิกกลุ่มด้วยกันเอง

กิจกรรมที่ 2 “คนเคียงข้าง” มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มสามารถหาแหล่งสนับสนุนภายนอก ซึ่งเป็นบุคคลรอบข้าง คอยช่วยเหลือเมื่อเผชิญกับปัญหา อันเป็นการเสริมสร้างความแข็งแกร่งในชีวิตด้านฉันมี (I have)

กิจกรรมที่ 3 “Role Model” มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มมีต้นแบบที่ดีในการดำเนินชีวิต เรียนรู้ความสำเร็จและสิ่งดีๆ ของบุคคลต้นแบบ อันเป็นการเสริมสร้างความแข็งแกร่งในชีวิตด้านฉันมี (I have)

กิจกรรมที่ 4 “นี่คือตัวฉัน” มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มได้รู้จักเข้าใจตัวเอง และผู้อื่นมากขึ้น รวมทั้งเกิดการยอมรับในตนเองและผู้อื่น ตลอดจนรู้ถึงจุดด้อยที่ตนเองต้องพัฒนาให้ดีขึ้น อันเป็นการเสริมสร้างความแข็งแกร่งในชีวิตด้านฉันเป็น (I am)

กิจกรรมที่ 5 “ความแข็งแกร่งในชีวิตของตนเอง” มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มได้ประเมินความแข็งแกร่งในชีวิตของตนเอง ได้เห็นความแข็งแกร่งในชีวิตของตนเองแต่ละด้าน นำไปสู่การพัฒนาความแข็งแกร่งในชีวิตให้สูงขึ้น และให้สมาชิกกลุ่มได้เข้าใจเกี่ยวกับการมีความแข็งแกร่งในชีวิตที่สูง อันเป็นการเสริมสร้างความแข็งแกร่งในชีวิตด้านฉันเป็น (I am)

กิจกรรมที่ 6 “เรื่องกล้วยๆ” มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มสามารถจัดการความเครียด/ความยุ่งยากใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเสริมสร้างสุขภาวะทางจิตใจที่ดี อันเป็นการเสริมสร้างความแข็งแกร่งในชีวิตด้านฉันสามารถ (I can)

กิจกรรมที่ 7 “แก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์” มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มมีวิธีการแก้ปัญหาและอุปสรรคอย่างสร้างสรรค์เพื่อไปสู่เป้าหมายในชีวิต รวมทั้งเรียนรู้วิธีการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าด้วยวิธีการที่เหมาะสม และการขอความช่วยเหลือจากคนรอบข้าง อันเป็นการเสริมสร้างความแข็งแกร่งในชีวิตด้านฉันสามารถ (I can)

กิจกรรมที่ 8 “กิจกรรมส่งท้าย” มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มได้ทบทวนความรู้สาระสำคัญ การสะท้อนคิดที่ได้จากการทำกิจกรรมกลุ่ม และแนวทางการนำไปประยุกต์ใช้ และยุติกิจกรรมกลุ่ม พร้อมสรุปผลการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม (I have, I am, I can)

ทั้งนี้ในกิจกรรมที่ 2-7 ผู้วิจัยมีการมอบหมายการบ้านให้นักศึกษากลุ่มทดลองนำวิธีการเสริมสร้างความแข็งแกร่งในชีวิตที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และนำมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเพื่อนสมาชิกกลุ่ม

การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง

โครงการวิจัยนี้ได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พระพุทธบาท ได้รับเอกสารรับรองโครงการวิจัย COA No. BCNPB 004/2565 ผู้วิจัยชี้แจงให้กลุ่มตัวอย่างทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และสิทธิในการยินยอมหรือปฏิเสธเข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้ โดยจะไม่ส่งผลกระทบต่อ ข้อมูลที่ได้จะถูกเก็บไว้เป็นความลับ และนำเสนอข้อมูลในภาพรวม ไม่มีการระบุชื่อ เมื่อกลุ่มตัวอย่างทราบรายละเอียดและยินยอมเข้าร่วมการวิจัย ผู้วิจัยจึงให้ลงนามในเอกสารยินยอมเข้าร่วมการวิจัย อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่างสามารถขอยุติการเข้าร่วมการวิจัยได้ตลอดเวลาที่ศึกษาการวิจัย สำหรับกลุ่มควบคุมนั้น หลังจากการวิจัยเสร็จสิ้นตามแผนการทดลอง ก็จะได้รับโปรแกรมเช่นเดียวกับกลุ่มทดลอง ทั้งนี้โดยความสมัครใจ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง โดยให้กลุ่มควบคุมได้รับการดูแลตามปกติของวิทยาลัย และกลุ่มทดลองเข้าร่วมโปรแกรมการเสริมสร้างความแข็งแกร่งในชีวิต ทั้งนี้เพื่อป้องกันการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลในกลุ่มควบคุมก่อน จากนั้นจึงเก็บข้อมูลในกลุ่มทดลอง โดยมีรายละเอียด 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. **ขั้นเตรียมการวิจัย** ผู้วิจัยดำเนินการเตรียมความพร้อมผู้วิจัย เตรียมสถานที่ที่ใช้ทำการทดลอง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดำเนินการขอจริยธรรมการวิจัย เตรียมกลุ่มตัวอย่าง การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง นัดหมายวัน เวลา และสถานที่ที่ใช้ในการวิจัย

2. **ขั้นดำเนินการวิจัย** ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยให้กลุ่มควบคุมได้รับการดูแลตามปกติของวิทยาลัย คือ การใช้ระบบอาจารย์ที่ปรึกษาในการดูแลช่วยเหลือให้คำปรึกษาในเรื่องของการเรียนและปัญหาต่างๆ ในระหว่างการศึกษา สำหรับกลุ่มทดลองเข้าร่วมโปรแกรมการเสริมสร้างความแข็งแกร่งในชีวิต ประกอบด้วยกิจกรรมกลุ่ม 8 ครั้งๆ ละ 60 - 90 นาที สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ในวันจันทร์และวันพุธ เวลา 18.30 - 20.00 น. ใช้ระยะเวลาทั้งสิ้น 4 สัปดาห์ติดต่อกัน

3. **ขั้นประเมินผลการวิจัย** กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมได้รับการประเมินสุขภาวะทางจิตใจทั้ง 3 ระยะ คือ ระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล 1 เดือน โดยให้ทั้งสองกลุ่มตอบแบบสอบถามสุขภาวะทางจิตใจด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลส่วนบุคคล วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ และทดสอบความแตกต่างของข้อมูลส่วนบุคคลระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยใช้สถิติ Chi-Square

2. คะแนนสุขภาวะทางจิตใจ วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยสุขภาวะทางจิตใจระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมในระยะก่อนการทดลอง ทดสอบการกระจายของข้อมูล พบว่า มีการกระจายข้อมูลแบบโค้งปกติ จึงวิเคราะห์ด้วยสถิติ Independent *t*-test

4. การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยสุขภาวะทางจิตใจ ในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล 1 เดือน ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม และภายในกลุ่มทดลอง ทดสอบการกระจายของข้อมูลพบว่ามีกระจายข้อมูลแบบโค้งปกติ จึงทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยสุขภาวะทางจิตใจทั้ง 3 ระยะ ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยสถิติ Two-Way Repeated Measure ANOVA และภายในกลุ่มโดยใช้สถิติ Repeated Measure ANOVA เมื่อพบว่าคะแนนเฉลี่ยสุขภาวะทางจิตใจมีความแตกต่างในแต่ละระยะ จะทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธี Bonferroni โดยก่อนการวิเคราะห์ความแปรปรวน ผู้วิจัยได้ตรวจสอบตามข้อตกลงเบื้องต้นของสถิติ Repeated Measure ANOVA ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มได้มาจากการสุ่มจากประชากรที่มีการแจกแจงแบบปกติ ความแปรปรวน (Homogeneity of Variances) ของประชากรในแต่ละกลุ่มมีค่าเท่ากัน และทดสอบ Compound Symmetry โดยใช้สถิติ Mauchly's Test of Sphericity พบว่า เป็น Compound

Symmetry ซึ่งเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้น ดังนั้นในการอ่านผลการวิเคราะห์ข้อมูลจึงใช้ค่า Sphericity Assumed

ผลการวิจัย (Research results)

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 87.09 มีอายุ 19 ปี ร้อยละ 70.96 กลุ่มทดลองมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดนครราชสีมา ร้อยละ 64.51 และสถานภาพครอบครัวอยู่ด้วยกัน ร้อยละ 87.09 ส่วนกลุ่มควบคุมมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดนครราชสีมา ร้อยละ 61.29 และสถานภาพครอบครัวอยู่ด้วยกัน ร้อยละ 83.87 เมื่อทดสอบความแตกต่างของข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. คะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสุขภาวะทางจิตใจของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า ระยะเวลาก่อนการทดลอง ระยะเวลาหลังการทดลอง และระยะติดตามผล 1 เดือน กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยสุขภาวะทางจิตใจเท่ากับ 221.10 (S.D. = 22.04), 236.87 (S.D. = 11.97) และ 247.16 (S.D. = 13.41) ตามลำดับ ส่วนกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยสุขภาวะทางจิตใจเท่ากับ 223.97 (S.D. = 20.59), 224.26 (S.D. = 11.97) และ 224.90 (S.D. = 15.84) ตามลำดับ

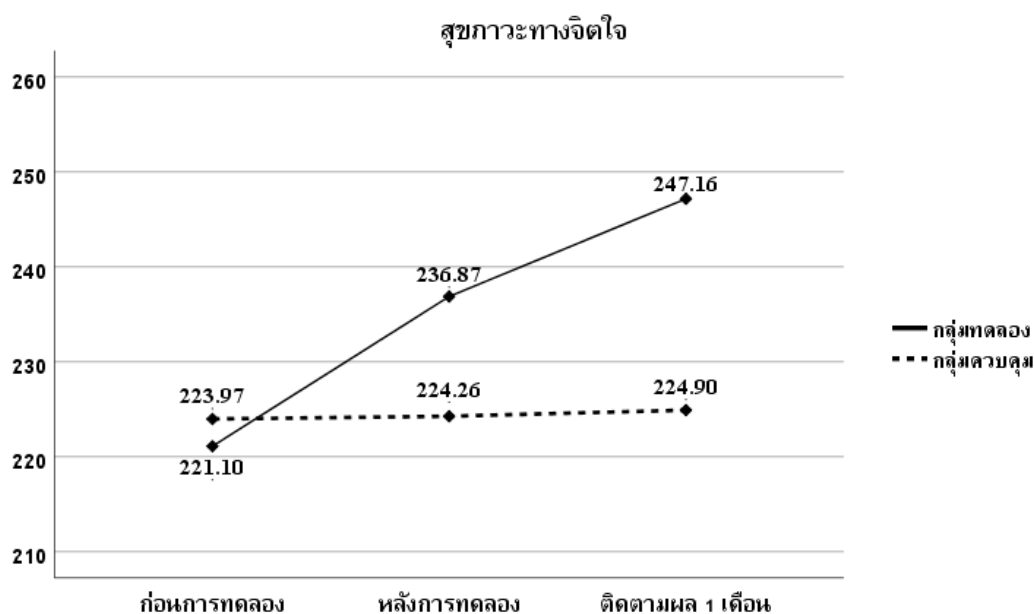
3. คะแนนเฉลี่ยสุขภาวะทางจิตใจระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมในระยะเวลาก่อนการทดลอง ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = .53, p = .59$) แสดงให้เห็นว่าก่อนการทดลองนักศึกษา มีสุขภาวะทางจิตใจไม่แตกต่างกัน

4. เมื่อพิจารณาการทดสอบความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยสุขภาวะทางจิตใจของนักศึกษาพยาบาลระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมในภาพรวมโดยไม่คำนึงถึงระยะเวลา พบว่า การทดสอบอิทธิพลของโปรแกรมการเสริมสร้างความแข็งแกร่งในชีวิตส่งผลให้คะแนนเฉลี่ยสุขภาวะทางจิตใจของนักศึกษาพยาบาลกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($F_{1, 60} = 10.03, p = .001$) แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมการเสริมสร้างความแข็งแกร่งในชีวิตมีผลทำให้คะแนนเฉลี่ยสุขภาวะทางจิตใจของนักศึกษาพยาบาลกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และเมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยสุขภาวะทางจิตใจของนักศึกษาพยาบาลระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมตามระยะเวลาที่เปลี่ยนแปลงไป พบว่า นักศึกษาพยาบาลกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมที่ได้รับวิธีการทดลองที่ต่างกัน เมื่อระยะเวลาเปลี่ยนแปลงไปจะส่งผลต่อคะแนนเฉลี่ยสุขภาวะทางจิตใจที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($F_{2, 120} = 12.49, p = .001$) และพบว่าวิธีการทดลองมีปฏิสัมพันธ์กับระยะเวลาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($F_{2, 120} = 10.88, p = .001$) (ตารางที่ 1) จึงได้นำเสนอในรูปแบบของกราฟที่แสดงการเปลี่ยนแปลงคะแนนเฉลี่ยสุขภาวะทางจิตใจของทั้ง 2 กลุ่ม ในแต่ละช่วงเวลา (รูปที่ 1)

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนคะแนนเฉลี่ยสุขภาวะทางจิตใจของนักศึกษาในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล 1 เดือน ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม (n = 62)

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p-value
ระหว่างกลุ่ม					
วิธีการทดลอง	1	5,290.67	5,290.67	10.03	.001
ความคลาดเคลื่อน	60	31,662.32	527.71		
ภายในกลุ่ม					
ระยะเวลา	2	5,717.71	2,858.86	12.49	.001
วิธีการทดลองกับระยะเวลา	2	4,981.95	2,490.97	10.88	.001
ความคลาดเคลื่อน	120	27,475.68	228.96		

รูปที่ 1 การมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาการทดลอง

จากรูปที่ 1 พบว่า กราฟแสดงการเปลี่ยนแปลงคะแนนเฉลี่ยสุขภาวะทางจิตใจของนักศึกษาพยาบาลกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีรูปแบบการเปลี่ยนแปลงของทั้ง 2 กลุ่มแตกต่างกัน โดยกราฟของทั้ง 2 กลุ่มจะตัดกัน (ตรงกับผลการวิเคราะห์ที่พบว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ) โดยกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยสุขภาวะทางจิตใจในแต่ละระยะไม่ค่อยแตกต่างกัน แต่กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยสุขภาวะทางจิตใจในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล 1 เดือนเพิ่มขึ้น จากกราฟยังแสดงให้เห็นว่ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยสุขภาวะทางจิตใจในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผล 1 เดือน แตกต่างกันอย่างชัดเจน สอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่าคะแนนเฉลี่ยสุขภาวะทางจิตใจของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ทั้งนี้จากผลการวิเคราะห์ทางสถิติและกราฟปฏิสัมพันธ์แสดงให้เห็นว่า วิธีการทดลองกับระยะเวลา

ของการทดลองนั้นส่งผลต่อคะแนนเฉลี่ยสุขภาวะทางจิตใจของนักศึกษาพยาบาล โดยโปรแกรมเสริมสร้างความแข็งแกร่งในชีวิตมีผลทำให้คะแนนเฉลี่ยสุขภาวะทางจิตใจของนักศึกษาพยาบาลกลุ่มทดลองเพิ่มขึ้นมากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

5. นักศึกษากลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยสุขภาวะทางจิตใจสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งในระยะหลังการทดลอง ($F(1, 60) = 7.82, p < .01$) และระยะติดตามผล 1 เดือน ($F(1, 60) = 35.65, p < .001$) (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยสุขภาวะทางจิตใจของนักศึกษาในระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล 1 เดือน ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ($n = 62$)

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p-value
ระยะหลังการทดลอง					
ระหว่างกลุ่ม	1	2,465.82	2,465.82	7.82	<.01
ภายในกลุ่ม	60	18,923.42	315.39		
ระยะติดตามผล 1 เดือน					
ระหว่างกลุ่ม	1	7,679.03	7,679.03	35.65	<.001
ภายในกลุ่ม	60	20,601.94	215.38		

6. เมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยสุขภาวะทางจิตใจของนักศึกษากลุ่มทดลองในช่วงระยะเวลาที่แตกต่างกัน พบว่า นักศึกษากลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยสุขภาวะทางจิตใจในแต่ละระยะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ผู้วิจัยจึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธี Bonferroni พบว่า คะแนนเฉลี่ยสุขภาวะทางจิตใจนักศึกษาพยาบาลกลุ่มทดลองในระยะก่อนการทดลองกับระยะหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$) ระยะก่อนการทดลองกับระยะติดตามผล 1 เดือน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) ส่วนระยะหลังการทดลองกับระยะติดตามผล 1 เดือน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) และจากผลการวิเคราะห์ทางสถิติยังแสดงให้เห็นว่านักศึกษากลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยสุขภาวะทางจิตใจในระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล 1 เดือน สูงกว่าระยะก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่คะแนนเฉลี่ยสุขภาวะทางจิตใจของนักศึกษากลุ่มทดลอง ในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล 1 เดือน

ระยะเวลา	คะแนนเฉลี่ย	ระยะเวลา		
		ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง	ติดตามผล 1 เดือน
ก่อนการทดลอง	221.10	-	15.77**	26.07***
หลังการทดลอง	236.87	-	-	10.29*
ติดตามผล 1 เดือน	247.16	-	-	-

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$

วิจารณ์

นักศึกษาพยาบาลกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยสุขภาวะทางจิตใจสูงกว่ากลุ่มควบคุมทั้งในระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล 1 เดือน และเมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลส่วนบุคคลระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมพบว่าไม่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีลักษณะใกล้เคียงกัน ดังนั้นการที่กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยสุขภาวะทางจิตใจสูงกว่ากลุ่มควบคุมน่าจะเป็นผลจากการที่นักศึกษาในกลุ่มทดลองเข้าร่วมโปรแกรมการเสริมสร้างความแข็งแกร่งในชีวิตที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามแนวคิดของ Grotberg¹² เพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งในชีวิตทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านฉันมี (I have) ด้านฉันเป็น (I am) และด้านฉันสามารถ (I can) ซึ่งนักศึกษาได้เรียนรู้และเข้าใจองค์ประกอบของความแข็งแกร่งในชีวิต ส่งผลให้นักศึกษาได้รู้จักและเข้าใจตนเองและผู้อื่นมากขึ้น มองเห็นสิ่งดีๆ ที่มีอยู่ในตนเอง เกิดความพึงพอใจ และความภาคภูมิใจในความสามารถของตนเอง สามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ง่าย เป็นที่รักใคร่ของเพื่อนๆ ในกลุ่ม เกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน เรียนรู้ที่จะดูแลช่วยเหลือกันและกัน สร้างบรรยากาศที่ดีและมีความสุขในการทำกิจกรรมกลุ่มทุกครั้ง มีการปรับวิธีคิดเพื่อให้เกิดมุมมองใหม่ต่อปัญหา กล้าคิด กล้าตัดสินใจ และสามารถแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสมด้วยวิธีการที่สร้างสรรค์ เมื่อต้องพบเจอกับปัญหาอีกครั้ง ก็สามารถแก้ไขปัญหาเหล่านั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพรวมทั้งแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดี¹⁹

อีกทั้งนักศึกษาได้ค้นพบเป้าหมายที่ชัดเจนมากขึ้น เห็นความสำคัญของการมีเป้าหมายในชีวิต เรียนรู้ที่พัฒนาตนเองไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่ต้องพบเจอ พยายามพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นตลอดเวลาเพื่อไปสู่ความสำเร็จและอนาคตที่ตนเองได้ตั้งเป้าหมายไว้ ตลอดจนนักศึกษายังได้รับรู้ถึงแหล่งสนับสนุนภายนอกที่คอยให้ความช่วยเหลือตนเอง สามารถขอความช่วยเหลือได้ตลอดเวลาเมื่อเจอกับปัญหาอุปสรรคที่ไม่สามารถแก้ไขด้วยตนเอง และยังได้แนวคิดแนวทางการแก้ปัญหาจากบุคคลต้นแบบที่ดี ช่วยให้เข้าใจปัญหาและแก้ไขได้ ดังตัวอย่างคำพูดในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในกิจกรรมกลุ่มที่กล่าวว่า “กิจกรรมทั้ง 8 ที่จัดให้พวกหนู หนูคิดว่ามีประโยชน์มากค่ะ พวกหนูบางคนแทบไม่เคยคุยกันเลย แต่พอมาเข้ากลุ่มทำให้รู้จักและเข้าใจกันและกันมากขึ้น พวกหนูเรียนรู้ที่จะปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงหลายด้าน มีแนวคิดมีมุมมองที่ดีต่อปัญหา มองปัญหาให้ท้าทาย และลงมือแก้ปัญหาจนสำเร็จ และไปสู่เป้าหมายที่พวกหนูตั้งไว้ เมื่อเจอกับปัญหาเดิมพวกหนูก็คิดว่าตนเองจะสามารถแก้ไขและผ่านไปให้ได้ค่ะ” หรือ “กิจกรรมต่างๆ ล้วนสอนการใช้ชีวิตกับพวกผมมาก ได้รู้จักเพื่อน และรู้จักตัวเราเองในแบบที่ไม่เคยรู้มาก่อน ทำให้เรายิ้มได้เลยว่าเฮ้ยตัวเราเป็นแบบนี้หรือ เราจะได้ปรับปรุงตัวเราเพื่อการอยู่ร่วมกับผู้อื่น เรียนรู้ที่จะแก้ปัญหา และพัฒนาตัวเราเองเพื่อไปสู่เป้าหมายในชีวิตคือการที่จะเป็นพยาบาลที่ดี” ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการมีความแข็งแกร่งในชีวิตที่สูงขึ้น¹² และเมื่อความแข็งแกร่งในชีวิตสูงขึ้น สุขภาวะทางจิตใจก็จะดีขึ้นเช่นกัน^{10,11,14,15} จึงทำให้นักศึกษาพยาบาลกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยสุขภาวะทางจิตใจสูงกว่ากลุ่มควบคุมทั้งในระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล 1 เดือน การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมาซึ่งพบว่า การเสริมสร้างความแข็งแกร่งในชีวิตช่วยให้บุคคลสามารถตอบสนองต่อเหตุการณ์ความเครียด และจัดการอารมณ์ทางลบได้ดี^{20,21} และพบประเด็นที่แตกต่างจากการศึกษาที่ผ่านมาที่พบว่า โปรแกรมการเสริมสร้างพลังสุขภาพจิตไม่มีผลต่อการเพิ่มระดับพลังสุขภาพจิตของพยาบาลวิชาชีพ²² ซึ่งสาเหตุที่ทำให้

ให้ผลการศึกษามีความแตกต่างกัน อาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาที่มีความแตกต่างกัน โดยในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ทำในกลุ่มนักศึกษาพยาบาลซึ่งอาจมีความพร้อมในการเรียนรู้มากกว่าพยาบาลวิชาชีพ รวมทั้งจำนวนกิจกรรม ระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรม และการประเมินผลของโปรแกรมฯ แตกต่างกันไป จึงทำให้ผลการศึกษาที่ได้มีความแตกต่างกัน

นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยสุขภาวะทางจิตใจทั้งในระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล 1 เดือน สูงกว่าระยะก่อนการทดลอง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักศึกษาในกลุ่มทดลองเข้าร่วมกิจกรรมการเสริมสร้างความแข็งแกร่งในชีวิตครบทั้ง 8 ครั้ง แต่แต่ละครั้งสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางการเสริมสร้างความแข็งแกร่งในชีวิตในชีวิตประจำวันได้ ร่วมกับการมอบหมายการบ้านให้นักศึกษาในกลุ่มทดลองนำวิธีการเสริมสร้างความแข็งแกร่งในชีวิตที่ได้เรียนรู้ไปใช้จริงในชีวิตประจำวัน และนำมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเพื่อนสมาชิกกลุ่ม ทำให้นักศึกษาในกลุ่มทดลองมีแนวทางการเสริมสร้างความแข็งแกร่งในชีวิตให้กับตนเองที่หลากหลายมากขึ้น จึงเป็นการช่วยเสริมสร้างความแข็งแกร่งในชีวิตทั้ง 3 ด้าน ให้ยังคงอยู่อย่างต่อเนื่อง แม้ว่าภายหลังการทดลองเสร็จสิ้นแล้ว ผู้วิจัยไม่ได้ให้ความรู้ หรือจัดกิจกรรมอื่นๆ เพิ่มเติมให้แต่อย่างใด และเมื่อเวลาผ่านไป 1 เดือน นักศึกษากลุ่มทดลองยังสามารถนำความรู้และประสบการณ์ในการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากขึ้น ส่งผลให้นักศึกษามีความแข็งแกร่งในชีวิตดีขึ้นทั้ง 3 ด้าน จึงเป็นการช่วยเสริมสร้างสุขภาวะทางจิตใจของนักศึกษาในกลุ่มทดลองให้ดีขึ้นตามไปด้วย^{11,14,15} ดังจะเห็นได้จากคะแนนเฉลี่ยสุขภาวะทางจิตใจในระยะติดตามผล 1 เดือน สูงขึ้นกว่าระยะหลังการทดลอง

สรุปและข้อเสนอแนะ

โปรแกรมการเสริมสร้างความแข็งแกร่งในชีวิตช่วยเสริมสร้างสุขภาวะทางจิตใจของนักศึกษาพยาบาล ดังนั้นคณาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาลสามารถนำโปรแกรมการเสริมสร้างความแข็งแกร่งในชีวิตไปใช้จัดโครงการเตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษา ก่อนเข้ารับการศึกษา หรือสอดแทรกในกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อเสริมสร้างสุขภาวะทางจิตใจที่ดี อันเป็นการป้องกันการเกิดปัญหาทางสุขภาพจิตให้กับนักศึกษาพยาบาลต่อไป รวมทั้งควรประยุกต์โปรแกรมการเสริมสร้างความแข็งแกร่งในชีวิตในการเสริมสร้างสุขภาวะทางจิตใจที่ดีให้กับนักศึกษาในระดับอุดมศึกษากลุ่มอื่น และในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรติดตามประสิทธิผลของโปรแกรมอย่างต่อเนื่องทุก 3 เดือน 6 เดือน หรือ 12 เดือน และอาจมีการศึกษาผลของโปรแกรมฯ ต่อตัวแปรตามอื่น เช่น ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค หรือความฉลาดทางอารมณ์ เป็นต้น เพื่อขยายองค์ความรู้ให้มากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgements)

ผู้วิจัยขอขอบคุณวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี พระพุทธบาท คณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก ในการให้ทุนสนับสนุนงานวิจัยครั้งนี้ และขอขอบคุณผู้บริหาร คณาจารย์ บุคลากร และนักศึกษาพยาบาลทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือและเอื้ออำนวยในการทำวิจัยครั้งนี้ให้สำเร็จ

เอกสารอ้างอิง (References)

1. Kaewmart N, Koedbangkham J, Nabkasorn C. Factors Influencing Depression among Nursing Students of Burapha University. *The Journal of Faculty of Nursing Burapha University* 2011;19(Suppl.2):83-95. (in Thai)
2. Tongkeo T. New Normal Based Design in Education: Impact of COVID-19. *Journal of Teacher Professional Development* 2020;1(2):1-10. (in Thai)
3. Alici NK, Copur EO. Anxiety and fear of COVID-19 among nursing students during the COVID-19 pandemic: A descriptive correlation study. *Perspectives in Psychiatric Care* 2021;58(1):141-8. [https://doi: 10.1111/ppc.12851](https://doi.org/10.1111/ppc.12851).
4. Majrashi A, Khalil A, Nagshabandi EA, Majrashi A. Stressors and Coping Strategies among Nursing Students during the COVID-19 Pandemic: Scoping Review. *Nursing Report* 2021;11:444-59. <https://doi.org/10.3390/nursrep11020042>.
5. Moawad RA. Online learning during the COVID-19 pandemic and academic stress in university students. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala* 2020;12(1):100-7.
6. Ryff CD, Keyes CLM. The Structure of Psychological Well-Being Revisited. *Journal of Personality and Social Psychology* 1995;69(4):719-27.
7. Ratanasiripong P, Wang CD. Psychological well-being of Thai nursing students. *Nurse Educ Today* 2011;31(4):412-6.
8. Al-Ani ASR. Psychological Well-Being among Nursing Students. *IJUM Medical Journal Malaysia* 2020;18(2). <https://doi.org/10.31436/imjm.v18i2.571>.
9. He FX, Turnbull B, Kirshbaum MN, Phillips B, Klainin-Yobas, P. Assessing stress, protective factors and psychological well-being among undergraduate nursing students. *Nurse Educ Today* 2018;68:4-12.
10. Smith GD, Yang F. Stress, resilience and psychological well-being in Chinese undergraduate nursing students. *Nurse Edu Today* 2017;49:90-5. [https://doi: 10.1016/j.nedt.2016.10.004](https://doi.org/10.1016/j.nedt.2016.10.004).
11. Lee H, Seo K. Factors Associated with Psychological Well-being among Korean Nursing students. *Indian Journal of Public Health Research & Development* 2019;10(11):4550-6.
12. Grotberg EH. A guide to promoting resilience in children: Strengthening the human spirit. The Hague: The Bernard van Leer Foundation; 1995.
13. Saengkhiew P, Khaioleuang D, Srijiawong S, Tantalanukul S, Chomkarn P. Resilience and Adaptation of Nursing Students in the COVID-19 Pandemic Boromarajonani College of Nursing Uttaradit. *Boromarajonani College of Nursing, Uttaradit Journal* 2022;14(1):62-77. (in Thai)

14. Li ZS, Hasson F. Resilience, stress, and psychological well-being in nursing students: A systematic review. *Nurse Educ Today* 2020;90:104440. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2020.104440>.
  15. Jirathikrengkrai C, Vongsirimas N, Thanoi W, Phetrasuwan S. Factors in Predicting Psychological Well-being in Late Adolescents. *Nurs Sci J Thail* 2021;39(2):77-89. (in Thai)
  16. Cohen J. *Statistical power analysis for the behavioral science*. New York: Lawrence Erlbaum Associates; 1988.
  17. Faul F, Erdfelder E, Lang AG, Buchner A. G*Power 3: A flexible statistical power analysis program for the social, behavioral, and biomedical sciences. *Behavior Research Methods* 2007;39:175-91.
  18. Patikorn P. *Psychological Well-Being, Positive Thinking, Self-Directed Learning and Prosocial Behavior of Undergraduate Students in Kasetsart University [Master thesis]*. Bangkok: Kasetsart University; 2011. (in Thai)
  19. Grotberg EH. *Resilience for today: gaining strength from adversities*. Connecticut: Praeger; 2003.
  20. Helmreich I, Kunzler A, Chmitorz A, König J, Binder H, Wessa M, Lieb K. Psychological interventions for resilience enhancement in adults. *Cochrane Database of Systematic Reviews* 2017;2:CD012527. <https://doi.org/10.1002/14651858.CD012527>.
  21. Joyce S, Shand F, Tighe J, Laurent SJ, Bryant RA, Harvey SB. Road to resilience: A systematic review and meta-analysis of resilience training programmes and interventions. *BMJ Open* 2018;8(6):e017858. <http://dx.doi.org/10.1136/bmjopen-2017-017858>.
  22. Panyawan I, Narkpongphun A. The effectiveness of mental health promotion program on resilience quotient of nursing staff. *Academic Psychiatry and Psychology Journal* 2020;36(3):236-45. (in Thai)
-